

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie szkół i folwarku w Dublanach trzy główne przedstawia działy:

Dział pierwszy obejmuje sprawy budynków poleconych do wybudowania lub projektowanych na mocy uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 4. Października 1882.

Dział drugi przedkłada zarządzenia Wydziału krajowego w sprawach wewnętrznych szkolnych a nareszcie

Dział trzeci tyczy się gospodarstwa folwarcznego.

I.

Na posiedzeniu dnia 4. Października 1882. uchwalił Wysoki Sejm co następuje :

1. Sejm zgadza się na budowę gmachu szkolnego dla krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach pod warunkiem :

a) żeby plany budynku zastosowane były do praktycznego kierunku w jakim szkoła rozwijać się powinna ;

b) że połowę kosztów budowy powyższej, które nie mają przenosić 67.000 zł. pokryje c. k. Rząd ze Skarbu państwa.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby zarządził wypracowanie szczegółowych planów i kosztorysów powyższej budowy i przeprowadził na podstawie tychże planów i kosztorysów rokowania z c. k. Rządem w przedmiocie udzielenia subwencji ze Skarbu Państwa na jej wykonanie.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy na wypadek pomyślnego wyniku rokowań ad 2) do wykonania projektowanej budowy w ciągu lat 1883, 1884 i 1885 i do wstawienia kwot potrzebnych na wykonanie w preliminarzu funduszu krajowego na lata 1884 i 1885.

A nareszcie wydał Wysoki Sejm na temże posiedzeniu następującą rezolucję :

Wzywa się Wydział krajowy, ażeby przedłożył na najbliższej sesyi plan urządzenia bez znacznego uszczuplenia funduszu krajowego, wspólnego mieszkania dla uczniów w obrębie zakładu z odpowiednio zaprowadzonym porządkiem domowym.

Temi uchwałami, umocowany Wydział krajowy przystąpił do ostatecznego załatwienia tej tak długo przewlekanej sprawy. Jak już ze sprawozdań Wydziału krajowego z lat czterech zeszłych

Wysoki Sejm przekonać się może, nie bez wielostronnych studyów, nie bez zasięgnięcia rady wytrawnych fachowych znawców powziął Wydział stanowczą decyzję.

Plany pierwotne przyszłego gmachu szkolnego w Dublinach, ulegały po każdej naradzie znawców i Kuratorji zmianom wielokrotnym, aż ostatecznie poruczone do zbadania rady budownictwa p. Maciejowi Moraczewskiemu, zostały wykonane we wszystkich szczegółach z zadowoleniem życzeń Wydziału, Kuratorji i Dyrekeji.

Nowy ten projekt, ażeby uniknąć nierówności poziomu, które powodowały kosztowne plantowanie i urządzenie suteronów, przenosi budynek na inne miejsce, zresztą oprócz zmian w wewnętrznych komunikacjach i rozkładzie niektórych umieszczeń, opiera się na zasadach, które służyły za podstawę do szkicu przedłożonego Wysokiemu Sejmowi na zeszłorocznej sesji.

Komisya gospodarstwa krajowego, jakkolwiek niepowołana do oceniania technicznych stron tej pracy, starając się także rozpatrzyć w szczegółach, nie może jej odmówić swojego uznania; trudnemu zadaniu, zaspokojenia główniejszych wymagań nauki tak rozlicznej w rozgałęzieniu jak rolnicza, a przytem trzymaniu się granic kosztów wskazanych, zostało tu ile możności zadość uczynionem; a jeżeli na jakie jeszcze ujemne strony zdaje się komisji gospodarstwa krajowego pożytecznem wskazać, to chyba na te, że nie zwrócono dość uwagi na pewne drobne warunki dogodnej komunikacji i że potrzeba umieszczenia dyrekcji w samymże gmachu nie została uwzględniona. Podług zdania Komisji gospodarstwa krajowego ta ostatnia okoliczność jest tak ważną, że uważa za obowiązek nietylko nie pominąć jej w sprawozdaniu, ale nawet zalecić Wydziałowi krajowemu w dodatkowej rezolucji zastanowienie się nad tą sprawą.

Budynek, gdzie dyrektor mieszka obecnie, jest tak zniszczony, tak stary, że w krótkim bardzo czasie restauracya jego stanie się niemożliwą; oględne zaopatrzenie potrzeb szkoły łączy się więc tutaj z dobrze zrozumianą oszczędnością, a stosunkowo nieznacznie rozszerzony nakład przy nowej budowlu zapobieże znacznym nieuniknionym wydatkom na przyszłość.

Kosztorys planu wypracowanego przez p. Moraczewskiego wynosi 74.000 zł., a zatem przekracza kwotę przez Wysoki Sejm na tę budowę przeznaczoną o 7.000 zł.; ponieważ jednak za podstawę rachunku wzięte zostały ceny materiałów, mianowicie cegły — lwowskie, budynek o wiele taniej będzie mógł być postawionym. P. Moraczewski badając stosunki miejscowe, obrachował możliwą z tego powodu wynikającą oszczędność 12.000 zł. Tym sposobem wydanoby na postawienie budynku jeszcze o 5.000 zł., mniej, aniżeli Wysoki Sejm na ten cel przeznaczył.

Dla tego, że wypracowywanie w myśl uchwały i badanie planów długiego wymagały czasu, i dopiero w ostatnich chwilach przed zebraniem obecnego Sejmu ostatecznie wykonane zostały, nie mógł Wydział krajowy przeprowadzić poleconego ustępem 2. i 3. uchwały rokowania z c. k. Rządem, opartego na ścisłych rachunkach; jednakowoż z wdzięcznością dla Wysokiego c. k. Rządu zaznaczyć należy, że uznając ważność celu, już na samo podanie do wiadomości uchwały sejmowej oświadczył c. k. Rząd gotowość pokrycia połowy, w przybliżeniu obrachowanej sumy i wstawić w tym zamiarze w budżet Państwa 33.000 zł. w. a.

W dalszym ciągu przedłożenia w sprawie tej budowy, zaznacza Wydział krajowy, że w kosztorysie nie zostały prelininowane dodatkowe roboty, których wymaga wykończenie każdej budowlu, jak obrukowania, ścieki, kanały i t. p. Roboty te nie wstawił Wydział w zestawienia rachunkowe ani w zeszłorocznem przedłożeniu, ani ich też nie ma w obecnym kosztorysie objętych. Wydatek taki obrachowany ryczałtowo na 10.000 zł., nie da się w całości ściśle rachunkiem objąć, może być na wiele lat rozłożonym, roboty stopniowo wykończone i stosunkowo małemi kwotami pokrywane.

Wchodząc w słusność takiego zapatrywania, komisya gospodarstwa krajowego sądzi jednakowoż, że roboty podobne bądź co bądź stanowią integralną część budowy i powinny być przy projektach w kosztorysie uwzględnione i wraz jako całość, choćby w przybliżeniu c. k. Rządowi przedłożone, zwłaszcza że słusnie przypuszczać można, iż c. k. Rząd, który od tak dawna życzi-

wym okiem zapatruje się na interesa szkół dublańskich i tyle razy nie skąpił w tym względzie pomocy, da się nakłonić do pokrycia połowy i tego wydatku.

Z powodu tych wszystkich trudności, z któremi Wydział krajowy miał do walczenia przy wykończeniu planów, a które to trudności w dalszym ciągu spowodowały zwłokę w rokowaniu z c. k. Rządem, nie mógł Wydział korzystać z trzeciego ustępu uchwały z d. 4. Października 1882 i nie mógł przystąpić już w r. 1883. do rozpoczęcia budowy, a dopiero na rok 1884. preliminowaną w budżecie kwotę 8000 zł. przeznacza z równaż wniesioną ze strony c. k. Rządu na przygotowanie materiałów, mianowicie cegły.

Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 4. Października 1882. r. kończy się rezolucją:

„Wzywa się Wydział krajowy, ażeby przedłożył na najbliższej sesji plan urządzenia, bez „znacznego uszczuplenia funduszu krajowego, wspólnego mieszkania dla uczniów w obrębie zakładu „z odpowiednio zaprowadzonym porządkiem domowym“.

Wydział krajowy stosownie do brzmienia tej rezolucyi, pragnąc taki projekt przedłożyć, któryby nie pociągnął znacznego uszczuplenia funduszu krajowego, przyszedł do przekonania, że to zadanie tylko w takim razie da się przeprowadzić. jeżeliby się dało stary budynek szkolny przeistoczyć na mieszkania; póki więc sprawa nowego gmachu nie jest załatwioną, a budowa nawet nie rozpoczętą, prace w tym kierunku byłyby przedwczesne i Wydział krajowy nie widział się spowodowanym do nich przystąpić.

Jakkolwiek komisya gospodarstwa krajowego uznaje słusność uzasadnienia tego odroczenia, czuje się jednak w obowiązku, w myśl przeszłorocznej rezolucyi położyć nacisk na wyrażone w niej życzenie.

Obmyślenie, umieszczeń dla uczni w obrębie zakładu jest sprawą tak ważną dla rozwoju szkoły, że nigdy z oka spuszczoną być nie powinna. Jaki charakter ma mieć to umieszczenie, może być przedmiotem późniejszego zastanowienia. to jedno nie podpada wątpliwości, że obecne stosunki co do umieszczeń są nadal niemożliwe. Istnienie uczniów przez lat trzy w chałupach wiejskich, rozrzuconych po wsi, czasem najlichszych, bez przystępu do szkoły, wśród zimowej pory, błot jesiennych i wiosnianych, było zawsze bardzo nieprzyjemne i szkodliwie oddziałające tak pod względem higienicznym jak i towarzyskim; wszak wiele rodziców z tych tylko powodów wstrzymywało się od powierzenia synów zakładowi — dzisiaj po spaleniu się znacznej części wsi jest wprost rozpaczliwem. Zaradzić złemu koniecznie potrzeba, a zaradzić nie byłoby trudno.

W ustępie trzecim sprawozdania podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że zakupił z funduszu dyspozycyjnego domek postawiony przez przedsiębiorców, a najmowany dotąd na mieszkania dla profesora i adjunkta. Czynnemu z tego domu opłacano 700 zł., dom został kupiony za 4.290 zł. Komisya gospodarstwa krajowego uznając widoczną korzyść tego interesu, czuje się w obowiązku zwrócić uwagę Wydziału krajowego, że w obec piekącego położenia pod względem mieszkań, interes ten może służyć za wskazówkę do zaradzenia istniejącemu złemu, nie tylko bez narażenia funduszu krajowego, ale nawet z korzystnym jego obrotem; o ile komisję gospodarstwa krajowego przeprowadzona konferencya z Kuratoryą i prywatne informacje pouczyć mogły, czynsz choćby bardzo umiarkowany, pobierany od uczniów zteśnionych za jakimkolwiek znośnym przytułkiem, nia tylko opocentuje, ale nawet spłaci w kilku latach kapitał wyłożony na postawienie budynków mieszkalnych.

II.

W dziale 2. ustępie II. i III. zdaje Wydział krajowy sprawę ze wszystkich czynności tyczących się wewnętrznego zarządu szkoły; część tę sprawozdania przedstawia komisya gospodarstwa krajowego Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia do wiadomości, uznając całą działalność za uzasadnioną.

III.

Dział ostatni omawia sprawy folwarku. Ustępem 5. b) zeszłorocznej uchwały upoważnił Wysocki Sejm Wydział krajowy do osuszenia łąk na folwarku, do wypracowania planów melioracji i zdrenowania pola doświadczalnego, otworzywszy na ten cel kredyt 2.500 zł. w. a. Osuszenie łąk przeprowadzono, drenowanie jest w toku, przez lato przygotowywano rurki.

Komisye kultury z lat 1880 i 1881, których sprawozdawcą był poseł p. Józef Michałowski, uznały rozmaite potrzeby zakładów dublańskich jako nagłe i uzasadnione, i przyjęły wyrachowany ich koszt na 25.239 zł. 95 ct.

Potrzeby te obejmowały :

Restauracye, konserwacye budynków	7289 zł. 84 ct.
Urządzenie gnojowni	899 " 74 $\frac{1}{2}$ ct.
Budowa cegielni	1662 " 46 ct.
Sondowanie gruntu pod budynek i studni	248 " 88 "
Stajnia dla bydła	8339 " 2 $\frac{1}{2}$ ct.
Zakupno bydła	1000 "
Studnia	1000 "
Szopa	800 "
Zwrot funduszu ochotników	4000 "
Razem	25.239 zł. 95 ct.

Na pokrycie tych wydatków

Preliminowano w budżecie r. 1880	4500 zł.
Dozwolono użyć reszty z funduszu laboratorium	9152 "
Dozwolono zaciągnąć na majątek Dublany pożyczkę hipot.	11.600 "
Razem	25.252 zł.

Pożyczka została zaciągnięta, a roboty wskazane odpowiednio i porządnie wykonane; kuchnia objęta preliminarzem budżetu na rok 1883 już jest na ukończeniu.

Rachunki folwarku wykazujące rok rocznie wzrastające dochody są świadectwem postępu na nauce opartej a przytem racjonalnej gospodarki; wzrastająca liczba garnących się do szkoły uczniów z wszystkich dzielnic Polski jest dowodem, że zakłady naukowe można wstawić w poczet najpożyteczniejszych i najpotrzebniejszych kraju naszego.

Komisya gospodarstwa krajowego kończąc na tem sprawozdanie, czuje się w obowiązku wyrazić uznanie Wydziałowi krajowemu i Dyrekcji co do prowadzenia szkoły wyższej i niższej i co do zarządu folwarkiem, a pragnąc podnieść zakłady te do znaczenia przynależnego im w kraju, uważa, że pożądanemby jeszcze było, ażeby tak Dyrekcya szkół, jak i Zarząd folwarku, chciały wejść w ścisłejsze zetknięcie z gospodarstwem całego kraju. Szkoła taka rolnicza w kraju rolniczym łączącym pouczenia i folwark taki gospodarowany z świadomością krytyczną postępu na polu rolniczym, oparty o centrum nauki tego zawodu, powinny być ogniskiem, z kąd się światło wiedzy rozchodzi na kraj cały; między innymi bardzo doniosłym środkiem do tego byłoby sprawozdanie peryodyczne choćby roczne tylko wydawane przez grono nauczycieli z wszystkich tam przeprowadzonych czynności z wszystkich krajowi przyswojonych zdobyczy na polu nauki i doświadczenia.

Rozumie się samo przez się, że komisya gospodarstwa krajowego nie podnosi życzenia tego do znaczenia wniosku, choćby już tylko dlatego, że obecnie siły nie są na to wystarczające, uważa je jednak za dość ważne, ażeby je w sprawozdaniu poddać pod światło roztrząśnienie Wydziału krajowego i Kuratorji.

Zgodnie z Wydziałem krajowym Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego z dnia 1. Października 1883. L. 48.062.
2. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na przysposobienie materyałów do budowy gmachu szkolnego dla wyższej szkoły rolniczej w Dublanach kredyt do wysokości 8.000 zł. w. a. na r. 1884.

W następstwie uprasza Komisya gospodarstwa krajowego:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucję:

Wzywa się Wydział krajowy, ażeby przy budowie gmachu szkolnego w Dublanach zbadał sprawę wewnętrznych komunikacyi i możność, w obec uznanej przez Komisję gospodarstwa krajowego konieczności, umieszczenia tamże Dyrekeyi.

Lwów dnia 12. Października 1883.

Przewodniczący:

A. S a p i e h a.

Sprawozdawca:

Edward Jędrzejowicz.

